

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania Z. Ż.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.
o ubezpieczenie społeczne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 2 lutego 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 grudnia 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 18 grudnia 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną Z. Ż. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 lutego 2014 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 16 kwietnia 2013 r. stwierdzającej, że ubezpieczona począwszy od dnia 1 grudnia 2011 r. podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowym i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Ubezpieczona Z. Ż. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 grudnia 2014 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, to jest: art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 k.p.c., art. 385 k.p.c., art. 386 § 1 i 4 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1

k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiej i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiej i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE L z dnia 30 października 2009 r.) oraz art. 1 pkt a i art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz.U.UE L z dnia 30 kwietnia 2004 r.).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca podniosła, że skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 k.p.c., art. 385 k.p.c., art. 386 § 1 i 4 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. Sąd nie przeprowadził bowiem w sprawie wnioskowanych przez skarżącą dowodów na okoliczność wykonywania przez nią pracy w W..

Ponadto, zdaniem skarżącej, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie:

1. Czy w sytuacji złożenia przez zainteresowanego oświadczenia o wykonywaniu pracy w rozumieniu art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE L z dnia 30 października 2009 r.), wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania może zaniechać ustalenia właściwego ustawodawstwa z uwagi na niewykonywanie przez ubezpieczonego pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich, w szczególności czy zamiast ustalenia właściwego ustawodawstwa może wydać decyzję stwierdzającą obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.)?

2. Czy w sytuacji, gdy zainteresowany składa oświadczenie o wykonywaniu pracy w rozumieniu art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania

rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania jest zobowiązana do niezwłocznego, tymczasowego ustalenia właściwego ustawodawstwa na podstawie samego oświadczenia zainteresowanego, w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia, czy też instytucja ta przed wstępnym, tymczasowym ustaleniem właściwego ustawodawstwa jest zobowiązana lub uprawniona do badania faktu wykonywania pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich?

W przypadku odpowiedzi negatywnej: czy w takiej sytuacji powinna być bezwzględnie wszczęta procedura określona w art. 16 ust. 4 rozporządzenia, czy też instytucja właściwa może po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego ustalić właściwe ustawodawstwo bez zawarcia porozumienia, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia?

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości

stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPIUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie,

wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, sformułowane przez skarżącą pytania, nazwane przez nią istotnym zagadnieniem prawnym, nie spełniają wyżej określonych kryteriów przede wszystkim z tej przyczyny, że zaprezentowane w tych pytaniach problemy prawne były już przedmiotem analizy orzeczniczej Sądu Najwyższego i zostały rozstrzygnięte.

W wyroku z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12 (OSNP 2014 nr 3, poz. 47), Sąd Najwyższy wyjaśnił bowiem wyczerpująco, jak powinna w sposób modelowy przebiegać procedura dotycząca określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, przewidziana w powołanych przez skarżącą odpowiednich przepisach rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009. Aprobując te wyjaśnienia, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15 (dotychczas niepublikowanym), wydanym w analogicznym stanie prawnym, wyraził z kolei pogląd, że w przypadku uzasadnionych podejrzeń dotyczących zgodności z prawdą przedłożonych umów o pracę, ZUS jest uprawniony do żądania niezwłocznego nadesłania przez wnioskodawcę dokumentów dotyczących rzeczywistego pobytu i pracy w innym kraju. Osoba, która rzeczywiście taką pracę wykonuje, nie będzie zaś miała żadnych problemów z nadesłaniem na przykład kopii umowy najmu mieszkania za granicą, albo biletów autokarowych lub lotniczych, choćby z ostatniego miesiąca. Wówczas polski organ ubezpieczeniowy powinien w ciągu kilku dni wydać pozytywną dla wnioskodawcy decyzję tymczasową w kwestii właściwego ustawodawstwa.

W świetle poglądów wynikających z obu powołanych judykatów odpowiedź na sformułowane przez skarżącą pytania jest więc oczywista. Organ rentowy jest związany procedurą określoną w rozporządzeniu wykonawczym, co nie oznacza jednak, że nie powinien on przeprowadzać jakichkolwiek czynności wyjaśniających, mających na celu ustalenie faktycznego i prawnego statusu osoby domagającej się ustalenia ustawodawstwa właściwego, poprzestając na samym tylko jej oświadczeniu o wykonywaniu pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich, o którym mowa w art. 16 ust. 1 (a nie jak błędnie wskazuje skarżąca w art. 16 ust.

3) rozporządzenia wykonawczego. Przeciwnie, organ rentowy może i powinien przeprowadzić niezbędne czynności wyjaśniające mające na celu uwiarygodnienie wspomnianego oświadczenia. Taki sposób postępowania mieści się bowiem w formule „niezwłocznego wydania decyzji”, a konkretnie „niezwłocznego ustalenia”, uregulowanej w art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009. Niezależnie od tego Sąd Najwyższy zauważa, że sposób sformułowania przez skarżącą „zagadnienia prawnego” nie uwzględnia ustaleń Sądu Apelacyjnego, które, stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c., mają wiążący charakter w postępowaniu kasacyjnym, a z których jednoznacznie wynika, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy, nastąpiło – na podstawie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego – tymczasowe ustalenie prawa właściwego dla ubezpieczonej, zgodnie ze wskazaną wyżej procedurą. Następnie jednak, organ rentowy, nie dysponując dowodami potwierdzającymi rzeczywiste zatrudnienie ubezpieczonej na obszarze Wielkiej Brytanii oraz podleganie z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym, przejął inicjatywę dowodową i na podstawie informacji uzyskanej od brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej, która przeprowadziła stosowne postępowanie wyjaśniające, ustalił, że ubezpieczona nie podlega ubezpieczeniom społecznym w Wielkiej Brytanii, a mający ją zatrudniać pracodawca nie prowadzi działalności gospodarczej na terenie Wielkiej Brytanii. Sama ubezpieczona przyznała zaś, że nie posiada wymaganego potwierdzenia podlegania tym ubezpieczeniom, gdyż Królewski Urząd Podatkowy i Celny nie wydał jej dokumentu A1. Dopiero te okoliczności spowodowały więc wydanie przez ZUS decyzji, której zaskarżenie zainicjowało postępowanie w niniejszej sprawie.

Przedmiotowa skarga kasacyjna nie jest również oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Należy bowiem podkreślić, że skarga jest oczywiście uzasadniona wówczas, gdy zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz.

437), jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPIKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Odnosząc taki sposób rozumienia omawianej przesłanki przedsądu do okoliczności, które – zdaniem skarżącej – powinny przemawiać za oczywistą zasadnością jej skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy stwierdza jednak, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, iż Sąd nie jest obowiązany do uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych strony tak długo, aż udowodni ona korzystną dla siebie tezę i pomija je od momentu dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności sprawy – art. 217 § 2 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 marca 1997 r., II UKN 45/97, OSNAPIUS 1998 nr 1, poz. 24 oraz z dnia 22 stycznia 1999 r., II UKN 447/98, OSNAPIUS 2000 nr 6, poz. 238). Dlatego też pominięcie przez Sąd określonych dowodów, w sytuacji gdy dotychczas zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na poczynienie stanowczych ustaleń faktycznych, nie może świadczyć o kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów postępowania polegającej na jego oczywistości.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[1.n]